

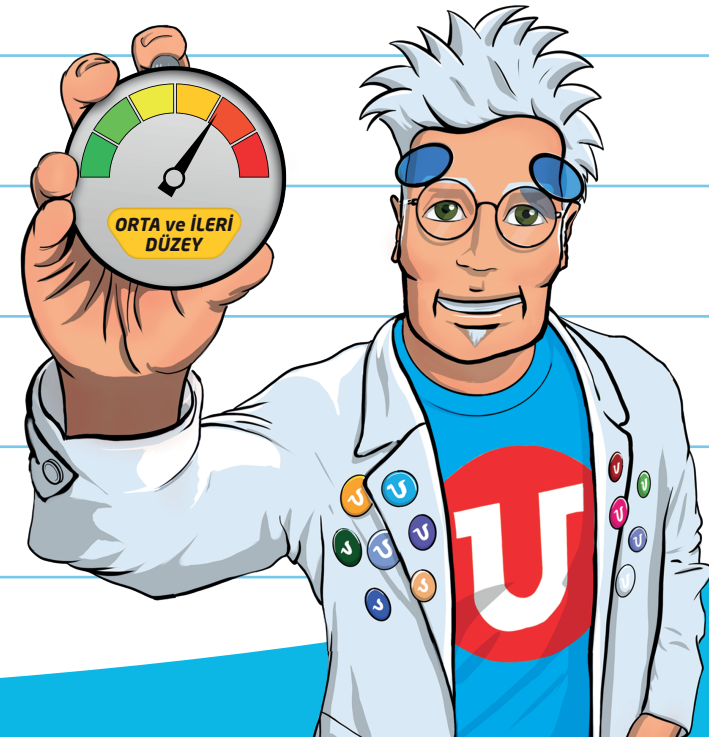

9. Sınıf Orta ve İleri Düzey Edebiyat Soru Bankası

Dil Bilgisi (İsimler)

FATMA GÜL ÖRS

DİL BİLGİSİ (İsimler)

CİNS ADI

ÖZEL AD

SOYUT-SOMUT AD

TEKİL-ÇOĞUL-TOPLULUK ADI

ÇEKİM EKLERİ

TAMLAMALAR

İSİM (AD)

- Varlıkların, duyguların, düşüncelerin, kavramların ve çeşitli durumların karşılığı olarak kullanılan sözcüklere isim (ad) denir.

CİNS ADI (TÜR ADI)

→ Aynı türden olan varlıkların ve kavramların ortak isimleridir.

Örnek:

→ Gül, bir bitki türüdür.

→ Saksıdaki gülün yaprakları dökülmüş.

ÖZEL AD:

- Tek olan, diğer varlıklara benzemeyen varlıkları karşılayan adlardır.
- Bu isimler, varlıklara sonradan verilir.
- Verilen bu isim, özel ismin verildiği kişi veya varlık tanındıktan sonra söz konusu kişi veya varlığı zihnimizde canlandırır ve onunla özdeşleşir. (Özel ad kapsamına giren sözcükler yazım kuralları konusunda ele alınacaktır.)

Örnek:

- Gül, gelecek ay üniversiteden mezun oluyor.

SOMUT AD :

→ Beş duyu organımızdan en az biriyle algılayabildiğimiz varlıklara verilen adlardır.

Örnek:

→ Rüzgâr hafif hafif esiyor, ağaçların yapraklarını okşuyordu.

SOYUT AD:

→ Beş duyu organımızdan en az biriyle de olsa algılayamadığımız kavramlara verilen adlardır.

Örnek:

Sevgi, insanın en çok ihtiyaç duyduğu duygudur.

TEKİL AD, ÇOĞUL AD, TOPLULUK ADI:

→ Tekil ad: Aynı türden varlığın bir tanesini karşılayan isimlerdir.

Örnek:

→ Asker kapıda nöbet tutuyor.

- **Çoğul ad:** Aynı türden olan birden çok varlığı karşılayan isimlerdir.
- Türkçede isimlere çoğul anlam “-lar /-ler” çoğul ekiyle kazandırılır.
- Bu eki alan isimler çoğul isimlerdir.

Örnek:

- Asker kapıda nöbet tutuyor.

→ **Topluluk adı:** Çoğul ekini almadığı hâlde birden çok varlıktan oluşan bir grubu karşılayan isimlerdir.

Örnek:

→ Bir saat sonra ordu harekete geçti.

ÇEKİM EKLERİ:

→ Sözcüklerin türünde ve anlamında köklü değişikliklere yol açmayan eklerdir.

! UYARI :

İSİM VEYA İSİM SOYLU SÖZCÜK + ÇOĞUL EKİ + İYELİK EKİ + DURUM EKİ

→ İsme gelen çekim ekleri, sözcüğe genellikle yukarıda belirtilen sırayla gelir.

Örnek:

→ Çocuklarımızdan sevgimizi esirgememeliyiz.

! AÇIKLAMA :

- Şimdi isme ve isim soylu sözcüklere gelen çekim eklerimizi sırasıyla inceleyelim:
- **Çoğul Ekleri:** -ler, -lar
- İsmeye gelerek eklendiğı sözcüğün sayıca birden fazla olduğunu belirtir.

Örnek:

- Okul-lar yarın açılıyor.
- Sınav kâğıt-lar-ı toplandı.

! NOT :

→ Çoğul ekleri cümleye farklı anlamlar katabilir.

Örnek:

- Ahmetler akşam yemeğinde bizdeydi. (aile)
- Hafta sonları ailesinin yanına gidiyor.(genelleme)
- Yirmi yaşlarındaki adam arkadaki koltuğa oturdu.(yaklaşıklık)

- **İyelik (Aitlik veya Sahiplik) Ekleri:** İsme gelen bu ekler bir varlığın, kavramın kime ait olduğunu anlamamızı sağlar.
- İyelik zamiri olarak da adlandırılır.
- Bir sözcükte iyelik eki varsa o sözcüğe sorduğumuz "KİMİN, NEYİN" sorularına benim, senin vb. şekilde yanıt alabiliriz.
- Sözcüğün başına uygun olan benim, senin vb. sözcükleri getirebiliriz.

Örnek:

- Eşyalarınızı masanın üzerine bırakabilirsiniz. (KİMİN eşyaları ? / SİZİN eşyalarınız)
- Sorularımızı soralım mı? (KİMİN soruları / BİZİM sorularımız)

Örnek:

- (BENİM) Çantamı sınıfta unuttum. (-m)
- (SENİN) Çantanı sınıfta unuttum. (-n)
- (ONUN) Çantasını sınıfta unuttum. (-ı, -i, -u, -ü)

! NOT : Yukarıdaki örnekte sözcükle iyelik eki arasında bulunan -s sesi kaynaştırma harfidir.

- (BİZİM) Çantamızı sınıfta unuttum. (-mız, -miz, -muz, -müz)
- (SİZİN) Çantanızı sınıfta unuttum. (-nız, -niz, -nuz, - nüz)
- (ONLARIN) Çantalarını sınıfta unuttum. (-ları, -leri)

HAL (DURUM) EKLERİ

→ Hâl ekleri içermeyen bir cümle:

örnek:

→ Ahmet dün ev okul giderken yol Ali gördü.

→ **Yalın durum:** Sözcüğün hâl eki almamış durumudur.

Örnek:

→ Bugün okul oldukça sakindi.

! NOT :

→ Sözcüğün yalın olması için durum eki almaması gerekir. Bunun dışında kalan ekleri alan sözcükler de yalın durumdadır.

Örnek:

→ Kitaplarımız dün dağıtıldı.

→ Belirtme Durum Eki: -ı, -i, -u, -ü

Örnek:

→ Bankadan çektiği parayı babasına verdi.

→ Kalem arkadaşına verdi.

! NOT :

→ -ı,-i,-u,-ü durum eki ile aynı seslerden oluşan 3. tekil kişi aitlik eki, görevleri dikkate alınmazsa karıştırılabilir.

Örnek:

→ Bardağı kırmış.

(Kimin bardağı?– Bu soruya yanıt alamıyoruz. Bu yüzden durum ekidir.)

→ Bardağı çok güzelmiş.

(Kimin bardağı?– Onun bardağı, yanıt alabildik, iyelik eki)

→ Yönelme (Yaklaşma) Durum Eki: -e,-a

Örnek:

→ Bu ödevi öğretmene vermelisin.

→ Başarıya giden yol zahmetlidir.

→ Bulunma (Kalma)Durum Eki: -de, -da, -te, -ta

Örnek:

→ Çocukluğum bu mahallede geçti.

→ Üniversiteyi Ankara'da okudum.

→ Otoparkta bulunan araçlar için herhangi bir ücret almıyoruz.

→ Ayrılma (Çıkma, Uzaklaşma) Durum Eki: -den, -dan, -ten, -tan

Örnek:

- Bankadan kredi çekmeden bu işi çözemeyiz.
- Ödevini tamamlamak için annesinden yardım istedi.
- İzlediği filminden çok etkilendi.

- **Tamlayan Eki:** -(n)ın, -(n)in, (n)-un, -(n)ün,-im
- Belirtili isim tamlamalarının tamlayan kısmına gelen bu ek, ilgi eki olarak da adlandırılır.

Örnek:

- Gömleğ-in düğmesi koptu.
- Daha yol-un başındayız, çalışmaya devam edelim.
- Bahçe-n-in kapısı açık kalmış.
- Burada bizim sözümüz geçer.